

Factsheet Sportparticipatie in Utrecht

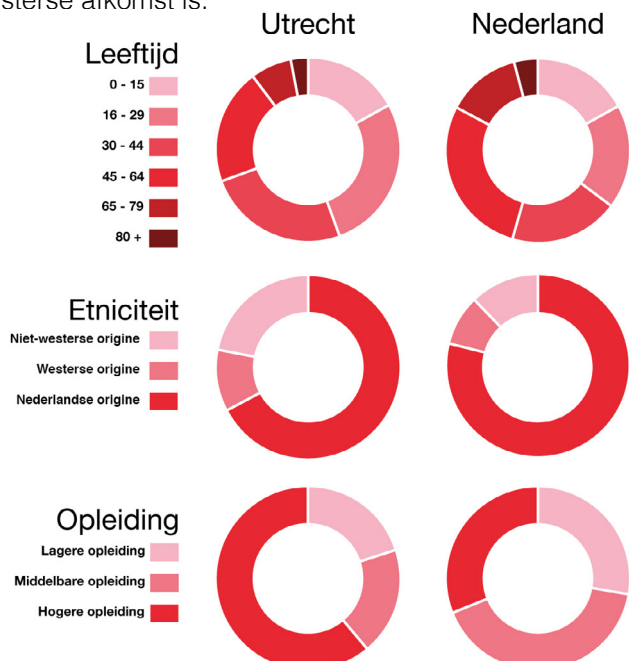
mei 2015

Overzicht

Deze factsheet geeft op hoofdlijnen een beeld van sporten en bewegen in de stad en maakt deel uit van 'Utrecht Sport, de Utrechtse sportvisie op weg naar 2020'. De factsheet is tot stand gekomen met medewerking van het Mulier Instituut en is samengesteld op basis van gegevens van de onderzoeksafdeling van de gemeente Utrecht. De inhoud is afgestemd op de indicatoren en resultaten die staan vermeld in de sportnota 2011-2016 'In Utrecht staat jouw talent centraal'. Het sport- en beweeggedrag wordt toegelicht aan de hand van kenmerken als leeftijd, etniciteit, opleiding en leefbaarheid van de wijk; zo worden opvallende verschillen in de stad zichtbaar. We starten met een profielschets van de stad Utrecht, gebaseerd op deze kenmerken.

Demografie van Utrecht

Utrecht (334.000 inwoners in mei 2015) is een studentenstad en heeft relatief veel inwoners van 16-44 jaar. Het opleidingsniveau is hoog. In Utrecht wonen verhoudingsgewijs minder 45-plussers dan in Nederland als geheel. Andere grote steden, de zogenoemde G5 (naast Utrecht zijn dit Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Eindhoven), hebben een vergelijkbaar leeftijdsprofiel, alleen is in Utrecht het verschil groter. In Utrecht wonen verhoudingsgewijs meer mensen van niet-westerse origine dan in Nederland als geheel, maar hun aandeel in de bevolking (22%) is lager dan in de drie grootste steden, waar ruim een derde van de bevolking van niet-westerse afkomst is.

Bron: Leeftijd en etniciteit, CBS Statline (2014) / Opleiding, Gezondheidsenquête CBS (Nederland, 2013), Inwonersenquête Utrecht (2014).

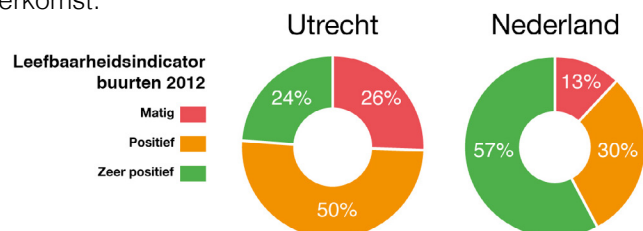
Vrijwilligers in de sport

38,9% van de Utrechters zet zich actief in als vrijwilliger. 11,1% doet dat voor een sportclub, waarmee sport de grootste vrijwilligerssector is.
Bron: Inwonersenquête 2014.

Leefbaarheidsindicator

De zogenoemde Leefbaarometer (Leidelmeijer et al. 2008) geeft informatie over de leefbaarheid in buurten en wijken. De Leefbaarometer is een maat die gebaseerd is op zowel gegevens over de fysieke verschijningsvorm van de buurt als gegevens over de sociale context. De fysieke verschijningsvorm betreft de aanblik van de woonomgeving en de typen woningen, gebouwen, publieke ruimten en voorzieningen die in de buurt aanwezig zijn. Bij de sociale context gaat het om de bevolkingssamenstelling (leeftijd, inkomen, opleidingsniveau en werkloosheid), de sociale samenhang, onveiligheid en overlast.

We maken onderscheid tussen buurten met een negatieve tot matig positieve leefbaarheid; buurten met een positieve leefbaarheid en buurten met een zeer tot uiterst positieve leefbaarheid. Buurten met een matige leefbaarheid vinden we vooral in de steden. In deze buurten wonen relatief veel mensen van niet-westerse herkomst.

Bron: Ministerie BZK Leefbaarometer 2012.

In Utrecht woont verhoudingsgewijs een groter deel van de bevolking in matig leefbare buurten dan in Nederland als geheel. Deze buurten bevinden zich vooral in de krachtwijken. Maar in vergelijking met Amsterdam, Rotterdam en Den Haag steekt Utrecht gunstig af.

	West	Noordwest	Overschicht	Noordboost	Oost	Binnenstad	Zuid	Zuidwest	Leidsche Rijn	Vlaanderen de Maarn
Matig		53	99				22	61		
Positief	99	47		15	49		78	39	100	73
Zeer positief	1		1	85	51	100				27

Bron: Ministerie BZK Leefbaarometer 2012.

Jonge sporters in Utrecht

Op hoofdlijnen

De beschikbare onderzoeken naar sport- en beweeggedrag van de Utrechtse jeugd geven vooral gedetailleerde en actuele cijfers over kinderen in de leeftijd van 10 tot 12 jaar (groep 7 en 8 van het basisonderwijs). Om die reden zijn de hier gepresenteerde cijfers toegespitst op deze leeftijdscategorie.

In de afgelopen 4 jaar is het toch al hoge percentage Utrechtse kinderen dat lid is van een sportclub¹, geleidelijk toegenomen. In sommige wijken is zelfs meer dan 90% van de kinderen lid van een sportvereniging! In de krachtwijken is dit 70% of minder.

Het percentage kinderen dat voldoet aan de beweegnorm² is over enkele jaren gezien redelijk constant: zo rond de 80% van de kinderen van groep 7 en 8 beweegt dagelijks 1 uur of meer.

Lidmaatschap & beweegnorm

Schooljaar	Lid sportclub	Beweegnorm jeugd
2007 - 2008	73	
2009 - 2010	80	79
2011 - 2012	82	84
2013 - 2014	83	79

Bron: Jeugdmonitor 2013-2014, Gemeente Utrecht, Volksgezondheid

Lidmaatschap & beweegnorm en leefbarometer

2013 - 2014 Leefbarometer	Lid sportclub	Beweegnorm jeugd
Matig	62	68
Matig positief	73	75
Positief	86	79
Zeer Positief	93	87

Bron: Jeugdmonitor 2013-2014, Gemeente Utrecht, Volksgezondheid; Leefbaarometer

In de minder leefbare wijken zijn verhoudingsgewijs minder kinderen lid van een sportvereniging. Dit komt mede doordat in deze wijken veel mensen wonen van niet-westerse herkomst. Kinderen van niet westerse origine sporten en bewegen minder dan kinderen van Nederlandse komaf en migrantenkinderen uit westerse landen.

Lidmaatschap & beweegnorm en etniciteit

2013 - 2014 Etniciteit	Lid sportclub	Beweegnorm jeugd
Nederlandse origine	91	83
Westerse origine	83	81
Niet westerse origine	69	73

Bron: Jeugdmonitor 2013-2014, Gemeente Utrecht, Volksgezondheid

Lidmaatschap & beweegnorm en geslacht

2013 - 2014 Geslacht	Lid sportclub	Beweegnorm jeugd
Jongen	87	84
Meisje	78	73

Bron: Jeugdmonitor 2013-2014, Gemeente Utrecht, Volksgezondheid

In Utrecht is 78% van de meisjes lid van een sportclub en 87% van de jongens. Dit is een verschil van 9 procent. Ook op de beweegnorm scoren de jongens (84%) hoger dan de meisjes (73%); een verschil van 11%.

De getallen in de tabellen op deze pagina zijn percentages.

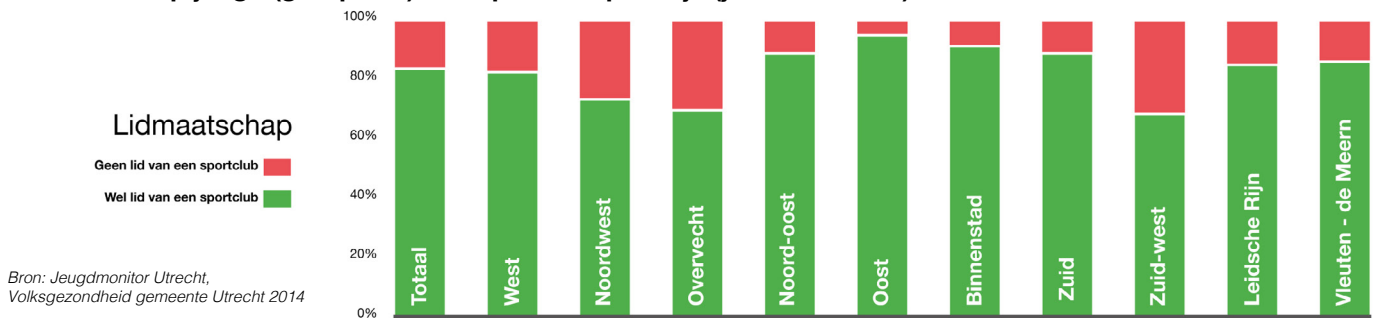
¹ Onder 'sportclub' vallen naast sportverenigingen die zijn aangesloten bij een landelijke sportbond ook verenigingen die niet zijn aangesloten en clubjes die formeel geen vereniging zijn.

² De beweegnorm voor jeugdigen (4-17 jaar) is: dagelijks in totaal minimaal één uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit en minimaal twee keer per week kracht-, lenigheid- en coördinatieoefeningen voor het verbeteren of handhaven van de lichamelijke fitheid.

Jeugd

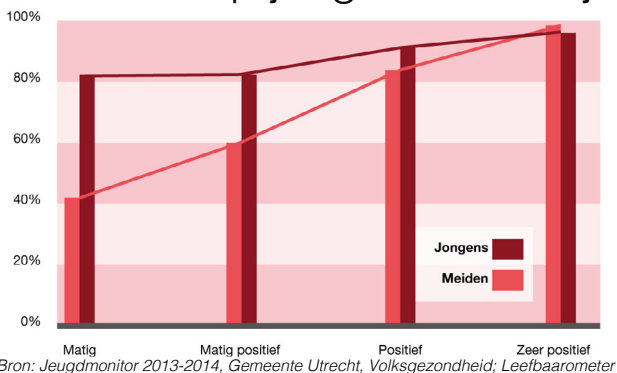
Lidmaatschap jeugd (groep 7/8) van sportclub per wijk (jaar 2013/2014)

Bron: Jeugdmonitor Utrecht, Volksgezondheid gemeente Utrecht 2014

In de krachtwijken is het percentage kinderen dat lid is van een sportclub het laagst; in de wijken Noordoost, Oost, Zuid en Binnenstad zijn verhoudingsgewijs de meeste kinderen lid van een sportclub.

Lidmaatschap jongens & meisjes

Bron: Jeugdmonitor 2013-2014, Gemeente Utrecht, Volksgezondheid; Leefbaarometer

In de minder leefbare wijken is het verschil in lidmaatschap tussen jongens en meisjes aanmerkelijk groter dan in wijken met een positieve leefbaarheid. Van de meisjes van niet-westerse origine is maar 55% lid van een sportclub. Daarmee blijft deze groep ver achter bij zowel de meisjes van Nederlandse en westerse origine (92% en 89%) als de jongens van niet-westerse herkomst (82%). Het lidmaatschap van meisjes (en jongens) van niet westerse afkomst is de afgelopen jaren wel toegenomen.

Populaire sporten

Voetbal is met 32% op stedelijk niveau het meest populair. Daarnaast zijn dansen (12%), hockey (11%) en vechtsport (10%) in trek bij de jeugd. De wijken laten onderling verschillen zien: in Overvecht scoren vechtsport en zwemmen hoog; de jeugd in de binnenstad houdt meer van dansen en paardrijden. In de wijk Oost is hockey populair, maar ook in andere wijken is hockey de afgelopen jaren populairder geworden. In deze cijfers is geen rekening gehouden

met wachtlijsten. Bron: Jeugdmonitor 2013-2014, Gemeente Utrecht, Volksgezondheid.

Redenen om geen lid te zijn van een sportclub (in %)

	Totaal n = 394	Jongens n = 131	meisje n = 263
ik vind sporten niet zo leuk	14	19	11
mijn ouders vinden sporten te duur	7	6	7
ik ben niet zo goed in sporten	7	8	6
de sport die ik leuk vind is te ver weg	10	10	10
ik heb er geen tijd voor	30	26	32
ik heb problemen met mijn gezondheid	4	7	3
mijn vrienden sporten ook niet	1	0	1
ik zoek nog naar een sport	22	18	23
ik sta op de wachtlijst	6	9	4
ik werd gepest bij de sportclub	2	4	1
andere redenen	18	14	20

Bron: Jeugdmonitor 2013-2014, Gemeente Utrecht, Volksgezondheid

Deze vraag is beantwoord door de kinderen die aangaven geen lid te zijn van een sportclub. Om die reden hebben ongeveer 2x zoveel meisjes de vraag ingevuld.

Gebrek aan tijd wordt als de belangrijkste reden genoemd om niet lid te zijn van een vereniging, maar ook zijn veel kinderen nog op zoek naar een sport (of gaan nog op een sport).

Volwassen sporters in Utrecht

Sporten en bewegen 19 jaar en ouder, grote steden (in %)

	Utrecht	Den Haag	Amsterdam	Eindhoven	Rotterdam	Nederland
sportdeelname (wekelijks)	62	54	58	54	49	53
NNGB	61	59	64	59	54	61

Bron: Gezondheidsmonitor GGD'en, CBS en RIVM, 2012

Van de volwassen Utrechters doet 62% wekelijks aan sport. Dat is meer dan in de andere grote steden en Nederland als geheel. Dit wordt verklaard door het hoge opleidingsniveau en de gemiddeld jonge leeftijd van de Utrechtse bevolking. Oudere Utrechters sporten minder dan hun jongere stadsgenoten, maar ze zijn wel actief in hun vrije tijd (zoals wandelen en fietsen).

Het percentage Utrechters van 19 jaar en ouder dat voldoet aan de beweegnorm (Nederlandse Norm Gezond Bewegen, NNGB) komt overeen met het landelijke gemiddelde (61%). In vergelijking met de andere grote steden doet Utrecht het beter, op Amsterdam na.

Sporten en bewegen in Utrecht

Toelichting bij de tabellen: het percentage sporters betreft Utrechters van 16 jaar of ouder, die tenminste 12 keer per jaar sporten. Dit sportgedrag wordt gemeten aan de hand van de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO) van het Sociaal en Cultureel Planbureau. NNGB (Nederlandse Norm Gezond Bewegen) is de beweegnorm. Voor volwassenen (vanaf 19 jaar) is deze norm dagelijks 30 minuten en voor de 55-plussers eveneens 30 minuten, maar met verminderde intensiteit

Bron: Sportdeelname: Inwonersenquête Utrecht 2014 (16 jaar of ouder) / NNGB: Gezondheidspeiling 2012, Gemeente Utrecht, Volksgezondheid (19 jaar of ouder)

Leefbaarometer	percentage Sporters	percentage NNGB
Negatief		
Matig	52	49
Matig positief	59	58
Positief	72	61
Zeer positief	77	64
Uiterst positief		

Etniciteit	percentage Sporters	percentage NNGB
Nederlandse origine	74	62
Westerse origine	73	68
Niet westerse origine	54	50

Lager opgeleide Utrechters sporten beduidend minder vaak dan hoger opgeleiden. Utrechters van Nederlandse origine met een hoge opleiding sporten het vaakst, terwijl Utrechters van westerse origine het meest bewegen. Oudere mensen sporten minder, vooral als ze een lagere opleiding hebben genoten (deze informatie is aanvullend op de cijfers in de tabellen).

In Utrecht zien we dat naarmate de buurt leefbaarder wordt gevonden, het percentage volwassenen dat regel-

Leeftijd	percentage Sporters	percentage NNGB
16 - 29	80	
19 - 29		67
30 - 44	76	54
45 - 64	65	60
65 - 79	45	70
80 of ouder	16	52

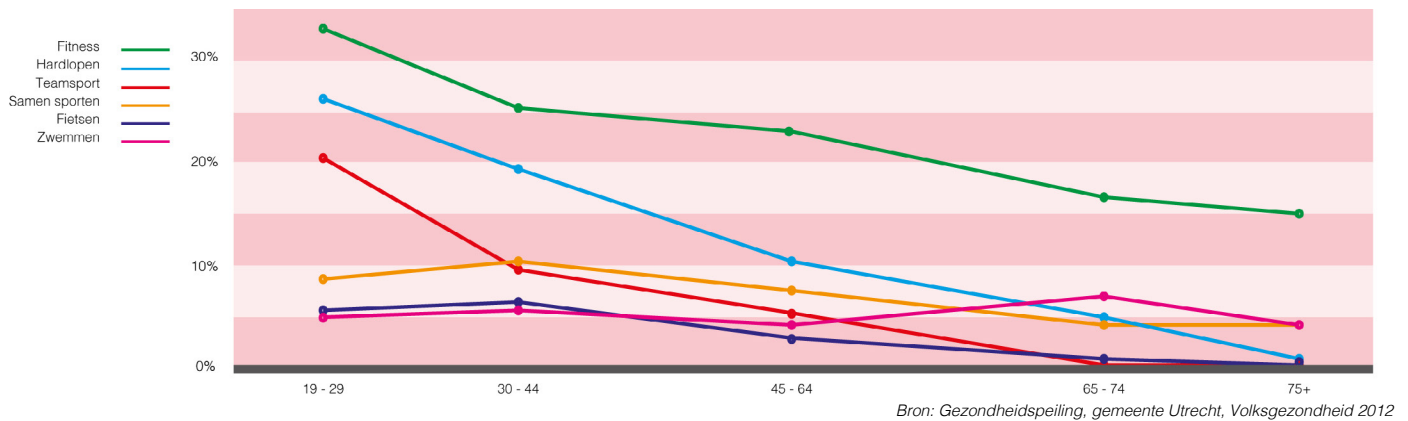
Opleiding	percentage Sporters	percentage NNGB
Lagere opleiding	46	53
Middelbare opleiding	68	65
Hogere opleiding	80	62

matig sport en voldoet aan de beweegnorm toeneemt.

Voor wat betreft leeftijd en NNGB: voor 55-plussers vallen meer activiteiten in de categorie 'matig intensief' dan voor mensen die jonger zijn dan 55 jaar. Dit verklaart mogelijk waarom een hoog percentage van de 65-79-jarigen voldoet aan de beweegnorm. Dit geldt in mindere mate ook voor de groep van 45-64 jaar, waar een deel van de 55-plussers onder valt.

Volwassenen

Sportactiviteiten 19 jaar en ouder

Sporten die je individueel en/of op een zelf gekozen moment kunt beoefenen, zijn populair bij sporters in alle leeftijdscategorieën. Fitness staat op nummer 1, gevolgd door hardlopen. Bij jong volwassenen staat teamsport op de derde plaats; bij sporters vanaf 30 jaar wordt deze plaats ingenomen door samen sporten (maar niet in teamverband) en zwemmen. De helft van de sporters beoefent twee of meer sporten.

Van de Utrechters in de leeftijd van 20 tot 70 jaar is 22% lid van een sportvereniging die is aangesloten bij een sportbond. Dit blijkt uit de KISS-rapportage (Kennis- en Informatiesysteem Sport) van NOC*NSF. De eerste tabel op de vorige pagina laat zien dat 62% van de Utrechters vanaf 19 jaar wekelijks aan sport doet. Meer dan de helft van hen is dus geen lid van een sportvereniging. Veel sporters fitnesssen in de sportschool en/of sporten zelfstandig of in informele groepjes.

Landelijk zien we dat mensen die minder dan 12x per jaar sporten, hiervoor als belangrijkste redenen opgeven dat ze er geen tijd voor hebben vanwege werk en/of

gezin (26%), dat hun gezondheid het niet toelaat (24%) of dat ze al voldoende lichaamsbeweging hebben (23%). Dit blijkt uit de SportersMonitor 2008 van het Mulier Instituut/NOC*NSF.

Met het klimmen van de jaren gaan Utrechters steeds meer recreatief wandelen. Maar liefst 70% van de geënquêteerden in de leeftijd van 65-74 jaar wandelt wekelijks, tegen 55% van de 19-29 jarigen. Bij de 75-plussers ligt dat percentage nog altijd op 62%. Deze ontwikkeling is verklaarbaar: wandelen is minder inspannend en kan tot op hoge leeftijd worden beoefend. We merken op dat deze vorm van wandelen vaak niet als sport wordt gezien.

Het aandeel Utrechters dat wekelijks fietst in de vrije tijd, is over alle leeftijden genomen vrij stabiel: rond de 60%. Alleen 75-plussers fietsen beduidend minder (36%). Vanwege motorische beperkingen, verkeersdrukte en valrisico stappen ouderen mogelijk minder vaak op de fiets.

Bron: Gezondheidspeiling 2012, Gemeente Utrecht, Volksgezondheid).

Colofon

Deze factsheet biedt een aanvulling op 'Utrecht Sport, de Utrechtse sportvisie op weg naar 2020'. De visie is een coproductie van Gemeente Utrecht en de Utrechtse sportwereld. De visie is op basis van consultaties geschreven door Gemeente Utrecht, Vereniging Sport Utrecht, Stichting Harten voor Sport, de Studentensportraad en de Utrechtse Studenten Sportstichting Mesa Cosa. De visie is in juni 2015 aangeboden aan de gemeenteraad.

De factsheet geeft op hoofdlijnen inzage in de stand van zaken met betrekking tot sporten en bewegen in Utrecht en is inhoudelijk afgestemd op de indicatoren en resultaten die staan vermeld in de sportnota 2011-2016 'In Utrecht staat jouw talent centraal'.

Opzet, samenstelling en eindredactie: Stichting Harten voor Sport
 Dataverzameling en -analyse: Mulier Instituut
 Redactie: Gemeente Utrecht, afdeling Onderzoek en Sport & Samenleving
 Vormgeving: Stichting Harten voor Sport
 Druk: Drukwerkdeal.nl
 Realisatie: maart – mei 2015